

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การศึกษาเรื่อง สถาบันศาสนากับกระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน : กรณีศึกษาพุทธศาสนาในจังหวัดสงขลา ประกอบด้วยวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

การเลือกพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ วัดที่อยู่นอกเขตเทศบาลทั่วทั้งจังหวัดสงขลา จำนวน 266 วัด โดยมีขั้นตอนในการเลือกพื้นที่ศึกษา ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ได้แบ่งขนาดของวัดออกเป็น 3 ขนาด เพื่อต้องการให้เกิดการกระจายของกลุ่มตัวอย่าง คือ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ตามจำนวนพระสงฆ์ที่จำวัดอยู่ในวัดอย่างน้อย 4 รูป เพราะในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ทางด้านศาสนานั้นจะต้องมีพระสงฆ์อย่างน้อย 4 รูป เป็นผู้ประกอบพิธีกรรม (กรมการศาสนา, 2523 : 112) ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งของพระครูสุภาจารวัฒน์นั้น จำเป็นต้องสร้างศาสนทายาท 4 รูปต่อปีเพื่อจะได้สืบทอดกิจกรรมการพัฒนา และการขยายเครือข่ายของกลุ่ม (สุชาติ เสโต, 2542 : 17) โดยวัดที่มีจำนวนพระสงฆ์จำวัดมากที่สุด คือ 24 รูป ดังนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการแบ่งขนาดของวัดออกเป็น 3 ขนาด ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{จำนวนพระสงฆ์ที่ใช้จำแนกขนาดของวัด} &= \frac{\text{จำนวนพระสงฆ์มากที่สุด} - \text{น้อยที่สุด}}{\text{ขนาดของวัด}} \\ &= \frac{24-4}{3} \\ &= 6.66 \end{aligned}$$

ดังนั้น จำนวนพระสงฆ์ที่ใช้จำแนกขนาดของวัด ประมาณ 7 รูป จากนั้นจึงสามารถจำแนกขนาดของวัดได้ ดังตาราง 2

ตาราง 2 การจำแนกขนาดของวัดตามจำนวนพระสงฆ์

ขนาดของวัด	จำนวนพระสงฆ์ (รูป)	จำนวนวัด
เล็ก	4-10	203
กลาง	11-17	51
ใหญ่	18-24	12

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) และกำหนดขนาดแบบโควตา (Quota Sampling) โดยให้แต่ละหน่วยมีโอกาสที่จะถูกเลือกเท่ากันหมดทุกหน่วย ซึ่งใช้วิธีจับสลากแบบไม่ใส่กลับคืน เพื่อที่จะได้พื้นที่เป้าหมายขนาดละ 3 วัด (ศรัณยา บุญนาค, 2526 : 9) รวมทั้งหมด จำนวน 9 วัด ดังตาราง 3

ตาราง 3 รายชื่อวัดโดยวิธีการจับสลากแบบไม่ใส่กลับคืน

ขนาดของวัด	วัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
เล็ก	วัดบ่อสระ วัดเขารูปช้าง วัดท่าเมรุ
กลาง	วัดแม่เตย วัดวังปริง วัดแม่เป็ยะ
ใหญ่	วัดอ่างทอง วัดหูแร่ วัดคลองแห

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ใช้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด คือ คณะกรรมการวัด และประชาชนที่อาศัยอยู่รอบวัดในพื้นที่นอกเขตเทศบาลอำเภอต่างๆ และบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอันประกอบด้วย เจ้าอาวาส ประธานองค์การบริหารส่วนตำบล เกษตรตำบล พัฒนาการตำบล และครูสังกัดสำนักงานประถมศึกษาแห่งชาติ โดยผู้วิจัยดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. คณะกรรมการวัด ได้ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวนวัดละ 5 คน อันประกอบด้วย ประธานกรรมการวัด รองประธานกรรมการวัด เลขานุการกรรมการวัด และคณะกรรมการ 2 คน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 45 คน

2. ประชาชนที่อาศัยอยู่รอบวัดประมาณ 500 เมตร โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างมีระบบ (Systematic Sampling) จำนวนวัดละ 10 ครัวเรือน (สมคิด เฟื่องอุตม, 2535 : 5) โดยเก็บข้อมูลจากหัวหน้าหรือตัวแทนครัวเรือนที่บรรลุนิติภาวะ ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 90 คน

3. บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง อันประกอบด้วย เจ้าอาวาส นายกองค้การบริหารส่วนตำบล เกษตรตำบล พัฒนาการตำบล และครูสังกัดสำนักงานประถมศึกษาแห่งชาติ กลุ่มตัวอย่างละ 1 คน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 45 คน ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ รวมขนาดกลุ่มตัวอย่างระดับบุคคลทั้งหมด 180 คน

แบบแผนการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงพรรณนาและอธิบาย (Descriptive - Explanatory) โดยแบ่งขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Survey) เช่น รายงานวิจัย บทความวิจัย หนังสือ วารสาร และสิ่งพิมพ์อื่นๆ รวมถึงการหาข้อมูลจากเว็บไซต์ต่างๆ ทางอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้อง

2. ศึกษาจากการวิจัยภาคสนาม (Survey) โดยใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วมของกลุ่มประชากรในจังหวัดสงขลา

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษานี้ มีทั้งหมด 3 ประเภท

1. แบบสอบถาม (Questionnaires) เพื่อใช้สอบถามกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับสถาบันศาสนากับกระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในจังหวัดสงขลา แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 เกี่ยวกับบทบาทของสถาบันศาสนาโดยทั่วไป และบทบาทของสถาบันพุทธศาสนาจำแนกตามองค์ประกอบ ได้แก่ วัด และพระสงฆ์ ซึ่งแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ผู้วิจัยได้ให้หน้าหนักคะแนน 5 ระดับ ดังนี้

4	หมายถึง	ปฏิบัติมาก
3	หมายถึง	ปฏิบัติปานกลาง
2	หมายถึง	ปฏิบัติน้อย

1	หมายถึง	ปฏิบัติน้อยที่สุด
0	หมายถึง	ไม่ปฏิบัติ

ส่วนที่ 3 เกี่ยวกับกระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยสถาบันศาสนา ซึ่งเป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ผู้วิจัยได้ให้น้ำหนักคะแนน 5 ระดับ ดังนี้

4	หมายถึง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3	หมายถึง	ไม่แน่ใจ
2	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
1	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด
0	หมายถึง	ไม่เห็นด้วย

ส่วนที่ 4 เกี่ยวกับข้อจำกัดของสถาบันพุทธศาสนากับกระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

2. แบบสัมภาษณ์ (Interview Schedule) ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง (Non Schedule Structured) แต่กำหนดกรอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบการศึกษาเชิงปริมาณ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ ผู้วิจัยได้กำหนดโครงสร้างกว้างๆ เป็นแนวคำถาม (Interview Guide) เพื่อเป็นแนวทางในการเข้าไปสัมภาษณ์

3. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) จากการดำเนินกิจกรรมบางกิจกรรมของวัดบางดาน ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นวัดพัฒนาชุมชนตัวอย่างเมื่อปี พ.ศ. 2534 และเป็นวัดพัฒนาชุมชนตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นเมื่อปี พ.ศ. 2537 (กรมการศาสนา, 2543 : 134) ผู้วิจัยจะทำการบันทึกการสังเกตการณ์ ประกอบกับการสัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรม เพื่อเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบการศึกษาเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

การทดสอบเครื่องมือ

การทดสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อถือของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบ ดังนี้

1. การหาความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (Validity) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามโดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องความเที่ยงตรงของเนื้อหา และแก้ไขปรับปรุงให้มีความเที่ยงตรงยิ่งขึ้น

2. การหาความเชื่อถือของแบบสอบถาม (Reliability) เป็นการทดสอบความเชื่อถือได้ของเครื่องมือ ซึ่งผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น และผ่านการตรวจสอบจากคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วไปทำการทดสอบก่อนการปฏิบัติการจริง (Pre-Test) โดยทำการทดสอบจากเครื่องมือชุดเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่างคนละกลุ่มที่จะทำการศึกษา จำนวน 30 ชุด เพื่อตรวจสอบและพิจารณาความรู้ ความเข้าใจในการตอบแบบสอบถามของกลุ่มที่ทำการทดสอบ โดยนำข้อมูลจากแบบสอบถามหาความเชื่อมั่นตามวิธีของ Cronbach ซึ่งวิธีนี้เรียกว่า “การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient-alpha)” ที่ยอมรับกันจะต้องไม่ต่ำกว่า 0.70 (วิเชียร เกตุสิงห์, 2530 : 119-120)

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม โดยทดสอบกับวัดแต่ละขนาดคือ วัดขนาดเล็ก ได้แก่ วัดโคกม่วง ต.โคกม่วง อ.คลองหอยโข่ง, วัดขนาดกลาง ได้แก่ วัดบ่อระกำ ต.พะวง อ.เมือง และวัดขนาดใหญ่ ได้แก่ วัดควนลัง ต.ควนลัง อ.หาดใหญ่ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามวัดละ 10 ชุด รวมทั้งหมด 30 ชุด ผลการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient-alpha) ปรากฏว่ามีค่าเท่ากับ 96.83

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลทุติยภูมิ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในรูปแบบของรายงานวิจัย บทความวิจัย หนังสือ วารสาร และสิ่งพิมพ์อื่นๆ รวมถึงการหาข้อมูลจากเว็บไซต์ต่างๆ ทางอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการทำวิจัยภาคสนาม การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยการใช้แบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง แบบสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับงานวิจัย จะทำการประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ทั้งนี้ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ SPSS for Windows (Statistical Package for Social Science for Windows) โดยกำหนดระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation)

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ผู้วิจัยได้ยุบรวมจากเดิมที่มี 5 ระดับ เหลือเพียง 4 ระดับ เพื่อความสะดวกในการ

วิเคราะห์ข้อมูล และได้กำหนดค่าเฉลี่ยของคะแนนในแต่ละระดับสำหรับการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังนี้

ด้านบทบาทของสถาบันพุทธศาสนาจำแนกตามองค์ประกอบ ได้แก่ วัด และพระสงฆ์ แบ่งออกเป็น

ค่าเฉลี่ยระหว่าง	2.28-3.00	หมายถึง	ปฏิบัติมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.52-2.27	หมายถึง	ปฏิบัติปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	0.76-1.51	หมายถึง	ปฏิบัติน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	0.00-0.75	หมายถึง	ไม่ปฏิบัติ

ด้านบทบาทของสถาบันศาสนาโดยทั่วไป และกระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยสถาบันศาสนา แบ่งออกเป็น

ค่าเฉลี่ยระหว่าง	2.28-3.00	หมายถึง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.52-2.27	หมายถึง	ไม่แน่ใจ
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	0.76-1.51	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	0.00-0.75	หมายถึง	ไม่เห็นด้วย

ในส่วนของการวัดระดับความสัมพันธ์สำหรับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เนื่องจากขนาดของความสัมพันธ์ที่วิเคราะห์มีหลายระดับ ผู้วิจัยจึงต้องใช้ค่าบรรยายในการตีความหมาย เพื่อสื่อความหมายให้ตรงกัน โดยผู้วิจัยใช้เกณฑ์ของ Davis (ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล และสุภาพ นิตราภรณ์, 2543 : 86) ดังนี้

Davis's Descriptors

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	คำบรรยาย
0.70 หรือสูงกว่า	มีความสัมพันธ์สูงมาก
0.50 – 0.69	มีความสัมพันธ์สูง
0.30 – 0.49	มีความสัมพันธ์ปานกลาง
0.10 – 0.29	มีความสัมพันธ์ต่ำ
0.01 – 0.09	แทบจะไม่มีความสัมพันธ์